

## 72 . Târgu Mureș | Punct: Cetate | Anul: 2010

**Anul:** 2010

**Cod RAN:** 114328.03

**Perioade:** Evul Mediu, Perioada modernă

**Epoci:** Epoca medievală timpurie, Evul Mediu, Perioada modernă

**Tipuri sit:** amenajare/construcție

**Categorii sit:** Apărare (construcții defensive), Religios, ritual și funerar

**Autori:** Ünige Bencze, Keve László, Zoltán Soós

**Instituții:** Muzeul Județean Mureș, Muzeul Județean Mureș, Muzeul Județean Mureș

### Raport

Săpăturile arheologice din zona mănăstirii franciscane aveau ca obiectiv cercetarea zonei în afara teritoriului fostei mănăstiri, mai ales în zona nord-estică a aripii nordice, respectiv în zona grajdului militar de sec. XVIII, care ar urma să fie restaurat de către primăria municipiului Târgu Mureș și era necesară descărcarea de sarcină arheologică a terenului. De asemenea, am continuat cercetarea în zona sectorului D, unde se află clădirea Muzeului de Istorie și Arheologie.

În 2010 am deschis șase casete după cum urmează:

- C34, 5 x 6 m, orientat N - S, situat la N de C30 și C31/2009, în continuarea acestora, lăsând un profil de 1 m între cele două casete.

- C34a, 4 x 5 m, orientat N - S, situat la 0,5 m N de C34, lăsând un profil de 0,5 m între cele două casete.

Sectorul B

- BC2, 3 x 4 m, lângă zidul estic a grajdului, la V de BS1, lăsând un profil de 0,5 m.

Sectorul D

Secțiunile din sectorul D erau în interiorul clădirii:

- DC5, 5,5 x 6,7 m, situat în aripa vestică a muzeului de istorie în camera a treia.

- DC6, 6 x 2,3 m, situat în aripa vestică a muzeului de istorie în ultima încăpere.

- DC7

C34. Profilul vestic:

- stratul 1, solul vegetal avea grosimea de 0,1-0,2 m.

- stratul 2, umplutură modernă din sec. XVIII, avea grosimea de 0,2-0,3 m. Stratul avea culoarea brun deschis și conținea multe fragmente de cărămidă și mortar.

- stratul 3, avea grosimea de 0,6-0,7 m era umplutura superioară medieval târzie a construcției (sec. XV) pe toată suprafața casetei. Umplutura avea culoarea brun deschis și conținea fragmente de piatră și cărămidă.

- stratul 4, lentilă în umplutura construcției, avea grosimea de 0,3-1,3 m, avea culoarea brun roșcat, cu lentile de mortar și cărămidă, conținea pigmenți de mortar și pietre.

- stratul 5, umplutură medievală cu fragmente de cărămidă, situată în mijlocul profilului, avea o lungime de 1,1 m și o lățime de 1 m, era la adâncimea de 2,7 m.

- stratul 6, era în partea sudică a secțiunii, avea grosimea de 0,4-0,5m și partea inferioară era la adâncimea de 3,1 m față de nivelul de călcare modern. Este primul strat de umplutură cu monede Ludovic

de Anjou (1342-1382).

- stratul 7, umplutură în partea nord vestică a casetei, având grosimea de 0,2-1,4 m și lungimea de 1,5 m. Stratul reprezintă faza de demolare a primei mănăstirii de sec. XIV, când locul pivniței L3 era folosit pentru prepararea varului.

Adâncimea maximă a podelei L3 (identificată prima oară în 2009) este de 3,1 m.

C34/a. Caseta era deschisă în continuarea C34, la N de acesta. Intenția noastră era identificarea lungimii L3, deoarece în C34 nu am găsit zidul nordic al acesteia. Cel mai reprezentativ era profilul vestic, care parțial se continuă din C34.

- primul strat era stratul vegetal cu grosimea de 0,1 m.

- stratul 2, umplutură modernă din sec. XVIII, grosimea, 0,2-0,3 m; culoarea brun deschis; conținea fragmente de mortar și cărămidă.

- stratul 3, gros de 1,4 m era continuarea umpluturii din C34 datat la sfârșitul sec. XIV. Umplutura avea culoarea brun deschis și conținea fragmente de piatră și cărămidă.

- stratul 4 avea grosimea de 1,4 m era în colțul nord-vestic a casetei C34/a. Stratul era nederanjat de intervenții medievale conținea fragmente ceramice din epoca bronzului, avea culoarea de brun gălbui și se afla la adâncimea de 2,6 m.

- stratul 5 - sol steril nederanjat de pivnița L3 în colțul nord-vestic a casetei, avea grosimea de 0,5 m, culoare brun-gălbui.

#### Construcții identificate

C34. Caseta se afla la 0,5 m N de C30/2009, în continuarea acesteia. Materialul bogat și deosebit din C30 cum ar fi ștampila gardianului mănăstirii franciscane din Győr, promitea o cantitate importantă de rare artefacte arheologice. Toată suprafața C34 era de fapt peste umplutura clădirii L3 și conținea un număr însemnat de materiale din sec. XIV și de la începutul sec. XV.

La adâncimea de 3,1 m am identificat nivelul de călcare a clădirii L3, care se adâncea în solul viu format din lut galben. În c.1-6/e pe toată lungimea vestică a casetei am identificat un zid L3/Z2 orientat N - S, care de fapt era continuarea fundației identificate în C30. Zidul era compus din pietre de nisip legate cu lut galben între ele. Zidul avea două-trei rânduri de lespezi groase de 15- 30 cm amplasate una peste cealaltă, după care era nivelat și foarte probabil urma o structură de lemn. Înăuntrul clădirii ne-am adâncit încă 0,3 m atingând adâncimea de 3,4 m față de nivelul actual de călcare. În colțul sud-vestic a casetei am identificat o groapă de stâlp de mărimea 0,4 m care susținea nivelul 2 a clădirii identificate. Diametrul destul de mare ne indică o structură masivă de lemn care trebuia să facă față presiunilor pământului în pivnița clădirii. De-a lungul zidului am identificat încă două gropi de stâlp de 0,6 m diametru, a doua groapă era la distanță de 0,5 m față de fundație, foarte probabil era ulterior amplasat pentru întărirea structurii.

Umplutura din L3 era destul de omogenă din punct de vedere cronologic. Pe nivelul de călcare din pivniță am identificat monede Ludovic cel Mare, iar în restul umpluturii erau monede de Sigismund I și Vladislav I. Monedele ne dau un orizont cronologic destul de clar în ceea ce privește ultima perioadă de utilizare a clădirii (sfârșitul sec. XIV) și finalizarea demolării clădirii, respectiv umplerii pivniței, care se poate data până la mijlocul sec. XV.

C34/a, 4 x 5 m, orientată E - V, situată la 0,5 m N de C34, a urmărit continuarea clădirii L3. În această casetă am reușit să identificăm închiderea nordică a L3. La adâncimea de 1 m se putea distinge solul nederanjat în care era săpată pivnița clădirii identificate. La adâncimea de 2,4 m am identificat zidul construit cu tehnică identică zidului identificat în C34. Zidul format din două rânduri de lespezi era legat cu lut galben avea o lățime de 0,66 m pe latura sudică, iar latura nordică avea numai 0,5 m lățime. Am identificat colțul nord-vestic a clădirii la adâncimea de 2,6 m. La colțul fundației am găsit o bucată cubică de lut ars, care avea dimensiunea de 0,5 m. Fundația zidului nordic a clădirii nu s-a păstrat - a fost demolată, iar pietrele s-au refolosit. Am identificat numai urma fundației și câteva pietre care au rămas din vechea structură. Zidul nordic avea lățimea de 0,4 m. Aproape de profilul sudic a C34/a am identificat o groapă

patrulateră, G2 care era lângă zidul vestic și avea dimensiunile de 2 x 1,5 m. Groapa avea o adâncime superficială de 0,2 m și conținea un material osteologic bogat, multe coji de ouă. Nu am reușit să identificăm dacă groapa avea o funcțiune anume sau umplutura a ajuns în ea accidental, deoarece toată pivnița clădirii dezafectate era folosită ca groapă menajeră de către franciscani. Umplutura era similară cu materialul identificat în C34, compus din ceramică, material osteologic, oase prelucrate etc.

Latura sudică a clădirii L3 era de aproximativ 8 m, lungimea era în jur de 12 m. În 2010 am reușit să stabilim dimensiunea exactă a clădirii, care avea o suprafață de 96 m<sup>2</sup>.

#### Sectorul B

BC2. Secțiunea a fost deschisă la V de BS1 în vederea verificării unui urme de zidărie identificată în c.3-5. În BC2 nu am identificat nici o urmă a zidăriei, iar în S1 am identificat numai fragmente din dărâmătura unei clădiri din apropiere. Stratul vegetal avea o grosime de 0,2 m, sub care am identificat o groapă din al doilea război mondial care cuprindea peste o mie de gloanțe de mitralieră. Groapa G1 avea adâncimea de 0,6 m.

- al doilea strat avea grosimea de 0,4 m, urmat de stratul trei gros de 0,6 m.

- al patrulea strat conținea material arheologic din epoca fierului și avea grosimea de 0,4 m. Sub acest nivel am identificat o groapă, G2, care conținea un vas de provizii din epoca bronzului și era la adâncimea de 1,52 m.

- al cincilea strat avea grosimea de 0,7 m conținea fragmente ceramice din epoca bronzului și avea adâncimea maximă de 2,2 m Sub acest nivel urma solul viu. În porțiunea de mijloc a casetei am identificat o groapă de gunoi din sec. XVII, G3.

#### Complexele identificate

G1. Avea adâncimea de 0,6 m, diametrul de 1,2 m conținea muniție din al doilea război mondial.

G2. Era situată lângă profilul estic, avea adâncimea de 1,52 m și conținea un vas de provizii întreg din epoca bronzului.

G3. Groapă de gunoi din sec. al XVII-lea, conținea material arheologic din sec. al XVII-lea, ceramică și fragmente de cahle, printre care am identificat un fragment de mură din sec. XV cu urme puternice de ardere.

#### Sector D

DC5. Caseta se află în interiorul clădirii Muzeului de istorie și arheologie, în aripa vestică, la parterul clădirii. Caseta era situată în a treia cameră din aripa vestică. În prima etapă, intenția noastră era coborârea nivelului de călcare, înlăturarea umpluturilor moderne pentru uscarea zidurilor. După coborârea nivelului cu 0,4 m, pe toată suprafața camerei (DC5) am identificat o serie de ziduri mai timpurii. Am dedus că, inițial, camera actuală avea cca. 36 m<sup>2</sup>. Era împărțită în trei, respectiv două camere pe latura nordică care erau legate de un coridor pe partea sudică. Am decis efectuarea unor sondaje, având în vedere că trebuia păstrată stabilitatea clădirii. Primul sondaj l-am efectuat în colțul sud-vestic a secțiunii. Sondajul avea 2,2 x 1,8 m. La adâncimea de 1 m de la nivelul de călcare al camerei am identificat o groapă patrulateră care avea pereții zidiți din cărămidă. Zidul sudic al gropii era format de fundația clădirii, dar se vedea că era ulterior încastrat în zid acoperind un arc de descărcare, care era parte din fundația clădirii. Zidul vestic a gropii era asemănător construit peste fundația clădirii și era ușor oblic spre interior. Zidul estic și nordic erau formate dintr-un zid simplu de cărămidă având grosimea de 0,15 m. Groapa avea adâncimea de 4,4 m de la nivelul de călcare și avea o umplutură compactă din prima jumătate a sec. al XVIII-lea.

Pe baza analizei materialului am stabilit că groapa patrulateră ce avea dimensiunea de 1,3 x 1,3 m a fost umplută în jurul anilor 1740, după ce armata austriacă s-a instaurat în cetate și a desființat vechea primărie. Adâncimea gropii, zidăria cu cărămidă ne indică existența unui spațiu care avea justificare doar în locuri de judecată. Târgu Mureș a devenit oraș liber regal din 1616 deci avea dreptul la jude și la judecarea propriilor cetățeni. Așadar trebuia creată infrastructura necesară. Groapa identificată este, cu cea mai mare probabilitate, fosta temniță a orașului din sec. al XVII-lea. Umplutura pivniței conținea material arheologic

din a doua jumătate a sec. al XVII-lea și prima jumătate a sec. al XVIII-lea. Materialul este bine datat de identificarea unui vas haban din 1708.

A doua casetă în DC5 a fost deschisă pe latura nord-vestică a camerei și avea dimensiunea de 3,3 x 3 m – care, de fapt, era dimensiunea camerei vestice desființate mai târziu.

Pe latura vestică a fundației am identificat un nou arc de descărcare, care era compus din două arcuri și din două rânduri de cărămidă. Sub al doilea arc de cărămidă era pământ nederanjat. Fundația clădirii era săpată până la solul viu galben la adâncimea de 2,1 m. Fundul casetei era la 2,4 m adâncime săpat în solul viu. Pământul din interiorul sondeajului era nederanjat de alte perioade istorice și nu conținea material arheologic.

Al treilea sondej era în colțul nord-vestic al camerei, avea dimensiunea de 3,1 x 1,5 m. Sondaajul era efectuat în fosta cameră estică pa toată lungimea nordică a acestuia.

Primul strat avea grosimea de 0,1 m și era compus din praf și mortar.

- stratul 2, avea grosimea de 0,2 m și era compus din umplutură modernă lutoasă cu bucăți de cărămidă și pietre;

- stratul 3, avea grosimea de 0,2-0,3 m era compus din sol brun nisipos;

- stratul 4, avea grosimea de 0,05 m era compus din mortar și nisip;

- stratul 5, avea grosimea de 0,4 m, avea culoarea brună cu fragmente de cărămidă.

- stratul 6, avea grosimea de 0,3 m, avea culoarea brun deschis conținea nisip, mortar și pietricele.

- stratul 7, avea grosimea 0,8 m, era compus din sol brun și conținea fragmente ceramice din epoca bronzului.

- stratul 8 era solul viu la adâncimea de 2,4 m.

Pe latura estică sondeajului trei am identificat al treilea arc de descărcare la fundația camerei, interesant este că aceasta conținea pietre profilate din sec. al XVI-lea.

DC6. Caseta se situează în ultima parte a aripii vestice și este format din două încăperi înguste. Încăperile înguste erau de fapt structura băilor. Ambele spații erau folosite ca și wc-uri iar din sec. al XVIII-lea erau modernizate de armata austriacă având și scurgere spre exterior. Până atunci erau numai gropi care erau curățate ulterior. Prima încăpere dinspre E avea dimensiunea de 2,3 x 3 m, avea o umplutură care conținea material destul de bogat de sec. XVII. Acest fapt atestă că prima încăpere era transformată deja în sec. al XVIII-lea și nu servea ca baie.

Zidurile fundației era puțin îngroșate având o talpă de 0,2 m iar pe latura nordică era un zid superficial, gros de 1 m, care probabil era o cărare iar wc-urile erau aliniate la zidul sudic. Solul viu galben era la adâncimea de 2 m, unde se termină și fundația clădirii. Pe latura estică a camerei la 1,6 m adâncime, se văd urmele unui zid superficial care probabil era substructura unei structuri pentru curățirea gropii. Groapa de wc nu avea pe fund nici o structură, numai lutul galben.

A doua încăpere este situată la nord-vestul clădirii, are dimensiunile de 3 x 2,3 m. După înlăturarea umpluturii de sec. XIX și a șapei de beton am identificat o structură de baie din sec. al XVIII-lea. Camera era pavată cu piatră, iar pe latura vestică era o piatră găurită de granit, sub care am identificat un canal care ducea spre exterior. În canal ulterior era amplasat o țeavă de fontă. Structura este interesantă și unică, printre puținele wc-uri din perioada barocă. După desfacerea pavajului de cărămidă am identificat o umplutură de la începutul sec. al XVIII-lea, care avea grosimea de 1,8 m. La această adâncime am identificat o nivelare din cărămidă peste care s-a pus o șapă de mortar de var cu înclinație spre N. În fundația nordică a clădirii se poate vedea o arcadă zidită care deservea curățirea toaletelor din exterior.

Fundația celor două băi era din cărămidă și se datează în sec. al XVII-lea.

DC7. Caseta DC7 era situat în aripa vestică a muzeului în a doua încăpere. DC7 era împărțit în două: DC7a având dimensiunile de 3,6 x 1,5 m situat în partea sud-estică a camerei și DC7b având dimensiunile de

3 x 2 m. Casetele au fost trasate pentru verificarea îmbinării fundației între camera I și camera II, respectiv verificarea fundațiilor între camera II și camera III, verificarea fundațiilor identificate între DC7a și DC7b.

După înlăturarea umpluturilor de sec. XX și XIX, la adâncimea de -0,3 m am identificat urmele unor ziduri de despărțire din interiorul camerei 2, respectiv două fundații de stâlp. În caseta DC7a am stabilit că fundația stâlpului era adâncită până la 1,2 m. Stâlpii aveau dimensiunea de 0,8 x 0,8 m și foarte probabil susțineau hornul bucătăriei casei de sec. XVI înglobat în aripa vestică a clădirii comandamentului baroc. La începutul sec. al XVII-lea casa a fost transformată în primărie iar spațiul din a doua cameră a fost reorganizat. Spațiul unitar a fost împărțit în două, s-a construit un zid despărțitor la linia stâlpului nordic paralel cu zidul nordic al camerei la 1,9 m față de acesta. Foarte probabil clădirea primăriei nu mai avea nevoie de funcționarea unei bucătării și spațiul era DC7a. Fundația era destinată pentru alte activități. Așadar au fost create trei spații, primul era din cărămidă iar la adâncimea de 2,2 m lângă colțul sud estic a camerei am identificat un strat din epoca neolitică cu material ceramic din cultura Criș. Spațiul micșorat avea dimensiunea de 3,7 x 3,6 m.

În al doilea spațiu era situat DC7b. Aici am adâncit caseta în partea nordică până la solul steril la adâncimea de 1,9 m. Fundația clădirii era construită din cărămidă și pe latura nordică și estică am identificat două arcuri de descărcare zidite în fundație pentru mărirea stabilității clădirii. Latura vestică și sudică a casetei era formată din umplutură de sec. XVII la cote de adâncime de -0,6 -0,9 m. La adâncimea de 1,3 m am identificat o lentilă de mortar care reprezenta nivelul de construcție a fundației din sec. al XVI-lea. Spațiul doi avea dimensiunea de 3 x 2 m.

Al treilea spațiu era un coridor situat la V de cele două încăperi și asigura accesul în pivnița clădirii.

Materialul osteologic cuprinde oase de animale de la diferite specii după cum urmează: ovine, suine, bovine, păsări (în curs de prelucrare).

În C34 și C34a am identificat o serie de oase prelucrate - în marea majoritate coarne de cerb și de căprioară din care erau confecționate mărgelile de os pentru rozar. În total am descoperit 20 de fragmente prelucrate, găurite pentru mărgelile. Numărul mare de obiecte de os prelucrate precum și apariția materiei prime și a rebuturilor însemna existența unui atelier de prelucrat oase în cadrul mănăstirii. Rozarele și celelalte obiecte confecționate de călugări erau vândute pelerinilor. Această activitate economică reprezenta o contribuție consistentă la veniturile mănăstirii.

Cahlele au fost identificate în casetele C34 și C34a, proveneau din aceeași perioadă, de la începutul sec. al XV-lea, deci perioada Sigismund de Luxemburg. Cahlele erau compuse din cahle oală în formă de ceapă și cahle oală simple. Acestea erau combinate cu plăci ceramice cu dimensiunea de 22 x 9 cm și piese de coronament care imitau forma unui turn gotic.

S-au identificat câteva piese de coronament de cahlă smălțuită care probabil sunt dintr-o altă sobă despre care avem foarte puține informații. Majoritatea cahlilor erau nesmălțuite, vâruite. Am identificat o figurină de teracotă care foarte probabil era amplasată pe coronamentul sobei. Aceasta este prima piesă de acest tip identificată la Târgu Mureș. Reprezintă un cavaler stilizat și face parte din grupul de sobe identificate în cetățile regale din Visegrád și Diósgyőr.

O altă piesă rară de cahlă era o cahlă traforată de forma pătrată care avea în mijloc un decor de rozetă traforată. Piesa are dimensiuni mici 9 x 10 cm, adâncime de 5 cm și foarte probabil era încastrat în sobă ca și piesă de decor.

Ceramica descoperită în zona mănăstirii se încadrează după cum urmează:

- material ceramic neolitic (cultura Criș);
- material ceramic din epoca bronzului (cultura Wietenberg);
- material ceramic din epoca fierului, Hallstatt;
- material ceramic din sec. XIV – XV;
- material ceramic din sec. XVI – XVII;

---

- material ceramic din sec. XVIII–XIX.

Paharul simplu urmărește forma paharelor de sticlă, are formă conică iar sub buza simplă a paharului sunt trei inele.

Am identificat fragmentele a patru pahare de tip pocal din ceramică cenușie cu pastă fină și cu decor incizat în formă de v. Pocalele imită forma pocalelor confecționat din cupru sau metale prețioase cu precădere argint.

Vasul cu toartă se numără printre piesele rare de import din zona Germaniei de S și este denumit vas de tip schwab. Vasul are un mâner sub care este o toartă iar partea laterală este bombată, puțin asemănător vaselor de bronz tip grappe.

Vasul de distilat este o piesă specială smălțuită în interior cu smalt verde. Vasul are un fund plat, diametrul de 38 cm și până la buză are înălțimea de 20 cm. În interior are un inel pentru capac, care avea o toartă. Smălțuirea interioară a vasului ne indică faptul că era folosit pentru distilare.

Obiectele din metal sunt preponderent din fier, dar și câteva obiecte din bronz. Obiectele din metal sunt în general materiale de construcție, respectiv cuie de dulgher, piroane, cârlige, lanțuri etc.

Obiecte de bronz:

- stilus identificat în C34 la adâncimea 2,2 m - este al doilea stilus din sec. XIV identificat la mănăstirea franciscană din Târgu Mureș. Stilus-ul are două capete unul în formă de spatulă iar al doilea capăt era ascuțit. Este folosit la tăblițele de ceară.

- degetare - am identificat trei degetare din bronz în clădirea L3, C34. Pe suprafața lor se poate vedea un decor format din puncte adâncite în suprafața degetarului pentru a oferi sprijin acului. Degetarele au un inel în interior.

- aplică de carte - are formă pătrată, iar în mijloc o scenă reprezentând un șarpe încolăcit în jurul unui băț. Foarte probabil este simbolul șarpelui de foc din cartea lui Moise.

- mâner de cuțit - provine din Styria sau Germania de sud, piesa este confecționată din bronz, are capătul decorat cu trei petale, iar suprafața este incizată cu decor în formă de inele.

În 2010 am reușit să stabilim dimensiunile exacte ale clădirii L3, care avea aproximativ 8 m lățime și în jur de 12 m lungime. Clădirea avea o suprafață de 96 m<sup>2</sup>. L3 este prima clădire de lemn (din cele două faze) din sec. XIV identificată în situl mănăstirii franciscane și este foarte interesant faptul că am reușit să surprindem fazele de lemn ale mănăstirii, care în sec. al XV-lea a fost zidită din piatră însă pe alt amplasament, permițând astfel identificarea primelor faze de lemn. Urmele clădirilor de lemn, de fapt, justifică informațiile provenite din documentele medievale despre fazele inițiale de lemn ale mai multor mănăstiri. În cazul abandonării construcției mănăstirii, de multe ori rămânea numai clădirea de lemn care era ulterior demolată. În cazul Târgu Mureșului, mănăstirea de piatră a fost finalizată până la mijlocul sec. al XV-lea.

În aripa vestică a clădirii muzeului de istorie și arheologie a Muzeului Județean Mureș (fostul comandament militar), care este în proces de restaurare din 2008, am identificat urmele unei case din sec. XVI-XVII. După identificarea temniței din camera 3 s-a adevărit că de fapt este prima primărie a orașului Târgu Mureș. În 1616, Târgu Mureș este ridicat la rangul de oraș liber regal. Cu acest prilej orașul avea nevoie de construcția unei primării unde să fie ținute ședințele, unde să fie locul de judecată și unde să-și exercite funcția judele orașului. Orașul a cumpărat o casă existentă în cetate și a transformat-o pentru nevoile sale cu funcțiunile necesare unei primării. Menționăm că identificarea temniței orașului de sec. XVII este unicat în țară, deoarece celelalte temnițe păstrate se află în cetăți, iar ceea ce descoperită la Târgu Mureș era o temniță care deservea jurisdicția orașenească. [Soós Zoltán]

---

[Raportul 4608 din cronica.cimec.ro](#)  
[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)

---